

Nowe stanowisko jaskra skalnego *Ranunculus oreophilus* na Wyżynie Miechowskiej

A new site of *Ranunculus oreophilus* in the Miechowska Upland (south-central Poland)

BOGUSŁAW BINKIEWICZ¹, KAMILA BINKIEWICZ²

¹Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki
Uniwersytet Jagielloński
31–501 Kraków, ul. Kopernika 27
e-mail: bbinkiewicz@poczta.fm

²32–250 Charsznica, Tczyca 183
e-mail: blaszczykiewicz@poczta.fm

Słowa kluczowe: jaskier skalny, *Ranunculus oreophilus*, murawy kserotermiczne, Smroków, Wyżyna Miechowska.

Jaskier skalny *Ranunculus oreophilus* Bieb. to rzadka w Polsce roślina występująca na nawapiennych murawach wysokogórskich w Karpatach. Na niżu znany jest zaledwie z kilku stanowisk grupujących się w obszarze Wyżyny Miechowskiej. Wiosną 2010 roku odnaleziono nowe, bardzo obfite stanowisko tego gatunku w obrębie muraw kserotermicznych koło wsi Zagaje Smrokowskie na Wyżynie Miechowskiej. Populacja tego gatunku liczy tu kilka tysięcy okazów. Stanowisko jest tym bardziej interesujące, iż w jego obrębie rosną również inne rzadkie gatunki roślin naczyniowych: obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium*, storczyk kukawka *Orchis militaris*. Zagrożeniem są zachodzące zmiany sukcesyjne oraz rozjeżdżanie terenu quadami.

Jaskier skalny *Ranunculus oreophilus* Bieb. ma w Polsce status „E” – gatunku wymierającego, krytycznie zagrożonego na stanowiskach poza głównym zasięgiem występowania (Zarzycki, Szela 2006). Na Wyżynie Miechowskiej był podawany ogólnikowo z okolic Klonowa i Kaliny Wielkiej przez Jasiewiczza i Kucową (1985) oraz z Kaliny – Lisińca (Feflówka koło Kaliny Wielkiej), gdzie występuje bardzo nielicznie na kredowym zboczu (Szela 1997). W ostatnich latach odnotowano również bardzo liczną populację w mozaice muraw kserotermicznych, ciepłolubnych zarośli i prześwietlonego drzewostanu sosnowego nasadzonego na płytkiej rędzynie w Giebułtowiu koło Kaliny Wielkiej (B. Binkiewicz, K. Binkiewicz 2010 – npubl.).

Jaskier skalny występuje na wysokogórskich murawach i skałach wapiennych w Karpatach oraz bardzo rzadko na niżu koło Miechowa (Szafer i in. 1986; Rutkowski 2007). Jest gatunkiem charakterystycznym dla nawapiennych muraw wysokogórskich w piętrze halnym ze związku *Seslerion tatrae* Pawł. 1935 oraz gatunkiem wyróżniającym dla zespołu *Phyteumo (orbicularis)-Trifolietum pratensis* Balcerk. 1978 (Matuszkiewicz 2006). Nowe stanowisko jaskra skalnego odnaleziono wiosną 2010 roku koło miejscowości Zagaje Smrokowskie (gm. Słomniki, powiat krakowski; ATPOL EF40). Według podziału fizycznogeograficznego Kondrackiego (2002) obszar położony jest na Wyżynie Małopolskiej w mezoregionie Wyżyny Miechowskiej. Populacja jaskra skalnego pora-

Ryc. 1. Jaskier skalny *Ranunculus oreophilus* na stanowisku koło miejscowości Zagaje Smrokowskie (8.05.2010 r., fot. B. i K. Binkiewicz)

Figs 1. *Ranunculus oreophilus* at the site near the village of Zagaje Smrokowskie (8 May, 2010; photo by B. & K. Binkiewicz)

sta głównie strome brzegi wąwozów rozcinających wapienne wzgórze Przegony położone około 700 m na północ od wsi Zagaje Smrokowskie. Podłoże stanowi płytka, silnie szkieletowa warstwa rędziny, a lokalnie jaskry rosną bezpośrednio w warstwie zerodowanych margli kredowych. Rośliny zasiedlają strome zbocza o nachyleniu od 15 do 45° o rozmaitej ekspozycji, głównie w miejscach nasłonecznionych (ryc. 1). Populacja jest bardzo liczna (oszacowano ją na przynajmniej kilka tysięcy osobników) i zajmuje powierzchnię około 1–1,5 ha. Skład florystyczny zbiorowiska z udziałem jaskra skalnego przedstawia zdjęcie fitosocjologiczne:

Zagaje Smrokowskie, 9.06.2010 r., powierzchnia 100 m², wysokość 280 m n.p.m., nachylenie 35°, zwarcie warstw: a – 0%, b – 0%, c – 75%.

Aster gawędka *Aster amellus* +, brodawnik zwyczajny *Leontodon hispidus* +, dąb szypułkowy *Quercus robur* +, dziewięciśl bezłodygowy *Carlina acaulis* +, jałowiec pospolity *Juniperus communis* +, kłosownica piezrasta *Brachypodium pinnatum* 3, komonica zwyczajna *Lotus corniculatus* +, kruszyna pospolita *Frangula alnus* +, krwiściąg mniejszy *Sanguisorba minor* 2, krzyżownica czubata *Polygala comosa* +, pierwiosnka lekarska *Primula veris* +, ***Ranunculus oreophilus* 3**, storczyk kukawka *Orchis militaris* +, szalwia łąkowa *Salvia pratensis* 2, turzycy wiosenna *Carex caryophylla* +.

Oprócz bogatej populacji jaskra skalnego na omawianych murawach występuje również wiele innych interesujących gatunków roślin. Do najciekawszych należy obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, którego populację liczącą około 30 okazów odnaleziono także w 2010 roku na obrzeżach muraw i zarośli w sąsiedztwie populacji jaskra skalnego. Ponadto w trakcie obserwacji w latach 2006–2010 odnotowano występowanie bardzo licznej populacji storczyka kukawki *Orchis militaris* liczącej kilkaset kwitnących okazów, podkolana zielonawego *Platanthera chlorantha* – 300–500 osobników, listery jajowatej *Listera ovata* – około 150 okazów, buławnika wielkokwiatowego *Cephalanthera damasonium* – około 120 okazów, kukułki szerokolistej *Dactylorhiza majalis* – 1 osobnik, śniedka baldaszkowego *Ornithogalum umbellatum* – 30–50 osobników oraz dzwonka syberyjskiego *Campanula sibirica* – kilkadziesiąt osobników.

Zagrożeniem dla opisywanej populacji jaskra skalnego oraz innych rzadkich gatunków są naturalne procesy sukcesji prowadzące do zarastania muraw. Obecnie na omawianych murawach nie jest prowadzona żadna forma gospodarowania, stąd w wielu miejscach utworzyły się pasy zwartych zarośli złożonych z róż *Rosa* sp., głógów *Crataegus* sp. oraz brzozy brodawkowatej *Betula pendula*. W trakcie prac terenowych w 2010 roku stwierdzono na części muraw ślady po wypalaniu. W tych miejscach, prawdopodobnie dzięki znikomej konkurencji innych roślin, odnotowano znaczne liczebności m.in. storczyka kukawki i listery jajowatej. Sporym zagrożeniem jest również intensywny ruch quadów. Ślady i koleiny po kołach zauważono nawet na najbardziej stromych fragmentach zboczy.

Ze względu na bardzo liczne występowanie rzadkiego w skali regionu jaskra skalnego oraz wielu innych, interesujących gatunków roślin naczyniowych, omawiany teren powinien zostać objęty ochroną w formie użytku ekologicznego. Należałoby również podjąć kroki zapo-

biegające nadmiernej sukcesji prowadzącej do zarastania muraw kserotermicznych.

PIŚMIENNICTWO

- Jasiewicz A., Kucowa I. 1985. *Ranunculus* L., Jaskier. W: Jasiewicz A. (red.). Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. PWN, Warszawa–Kraków.
- Kondracki J. 2002. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
- Matuszkiewicz W. 2006. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Rutkowski L. 2007. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1986. Rośliny polskie. PWN, Warszawa.
- Szeląg Z. 1997. Uzupełnienia do flory Niecki Nidziańskiej. Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica 4: 33–37.
- Zarzycki K., Szeląg Z. 2006. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. W: Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szeląg Z. (red.). Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Inst. Bot. im. W. Szafera PAN, Kraków.

SUMMARY

Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 68 (6): 481–483, 2012

Binkiewicz B., Binkiewicz K. A new site of *Ranunculus oreophilus* in the Miechowska Upland (south-central Poland)

Ranunculus oreophilus is a rare species listed in the Red list of the vascular plants in Poland with the critically endangered category. In Poland it occurs only in the Carpathians and Miechowska Upland. In 2010 a new occurrence site of *R. oreophilus* was found in the Miechowska Upland near the village of Zagaje Smrokowskie (ATPOL grid square EF40). Several thousand specimens grow in the xerothermic grassland. This is the third known site within the Miechowska Upland territory.

Korekta/Uzupełnienie do zeszytu 3/2012

do artykułu „Nowe stanowiska przymiotna alpejskiego *Erigeron alpinus* subsp. *intermedius* i starca pomarańczowego *Senecio aurantiacus* w Tatrach” (Chrońmy Przyr. Ojcz. 68 (3): 205–208)

Badania przeprowadzone w 2012 roku wykazały, że okazy *Erigeron* rosnące na stoku Twardego Grzbietu, uważane wcześniej za *E. alpinus* subsp. *intermedius*, należą do nietypowej, kilkukoszykowej formy *E. hungaricus* o rozgałęzionej łodydze. Natomiast na stanowisku na Upląziańskiej Kopie potwierdzono występowanie *E. alpinus* subsp. *intermedius* w liczbie 3 egzemplarzy. Jest to zarazem jedyne obecnie stanowisko tego gatunku w polskich Tatrach.